2. ÜNİTE
HZ. PEYGAMBER'İN RİSALET ÖNCESİ HAYATI

KAVRAMLAR

Nübüvvet, risalet , hanif, tefekkür, Hilfü'l-fudûl , emanet, el-emin, tebliğ, ismet, sıdk.

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Peygamberimizin soyu ve aile ortamı,
- Peygamberimizin çocukluk dönemi,
- Peygamberimizin gençlik döneminin genel özellikleri,
- Peygamberimizin aile bireyleri ile ilişkilerinin ideal bir model olduğu,
- Peygamberimizin nübüvvet öncesi erdemli davranışları,
- Peygamberimizin Hira'daki tefekkür süreci.

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Peygamberimizin(s.a.v.) "Muhammed" dışındaki isimlerinden hangilerini biliyorsunuz?
2. Sivil toplum kuruluşlarının toplum düzeni açısından önemi nedir?
3. Kişinin dürüst ve güvenilir olarak tanınması toplumsal hayatta ona neler kazandırır?
4. İnsana yalnız kalma ve düşünme ihtiyacı hissettiren sebepler neler olabilir?
5. Kâbe'nin inşa edilmesi ve kutsiyeti ile ilgili neler biliyorsunuz?

1. Peygamberimizin Soyu ve Ailesi

Hz. Muhammed'in(s.a.v.) soyu, Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'in(a.s.) neslinden gelen Adnânî Araplarına dayanır. Peygamber Efendimiz mensup olduğu soyu tanımlarken şöyle buyurmuştur: *"Allah İbrahimoğullarından İsmail'i, İsmailoğulları arasından Kinânelileri süzüp çıkardı. Kinânelilerden Kureyşlileri, Kureyşlilerden Hâşimoğullarını seçti. Beni ise Hâşimoğulları arasından seçti."*[1] *"Ben, Âdemoğullarının en hayırlı ve en temiz olanlarından devirden devire, aileden aileye geçerek nihayet içinde bulunduğum bu aileden vücuda getirildim!"*[2]

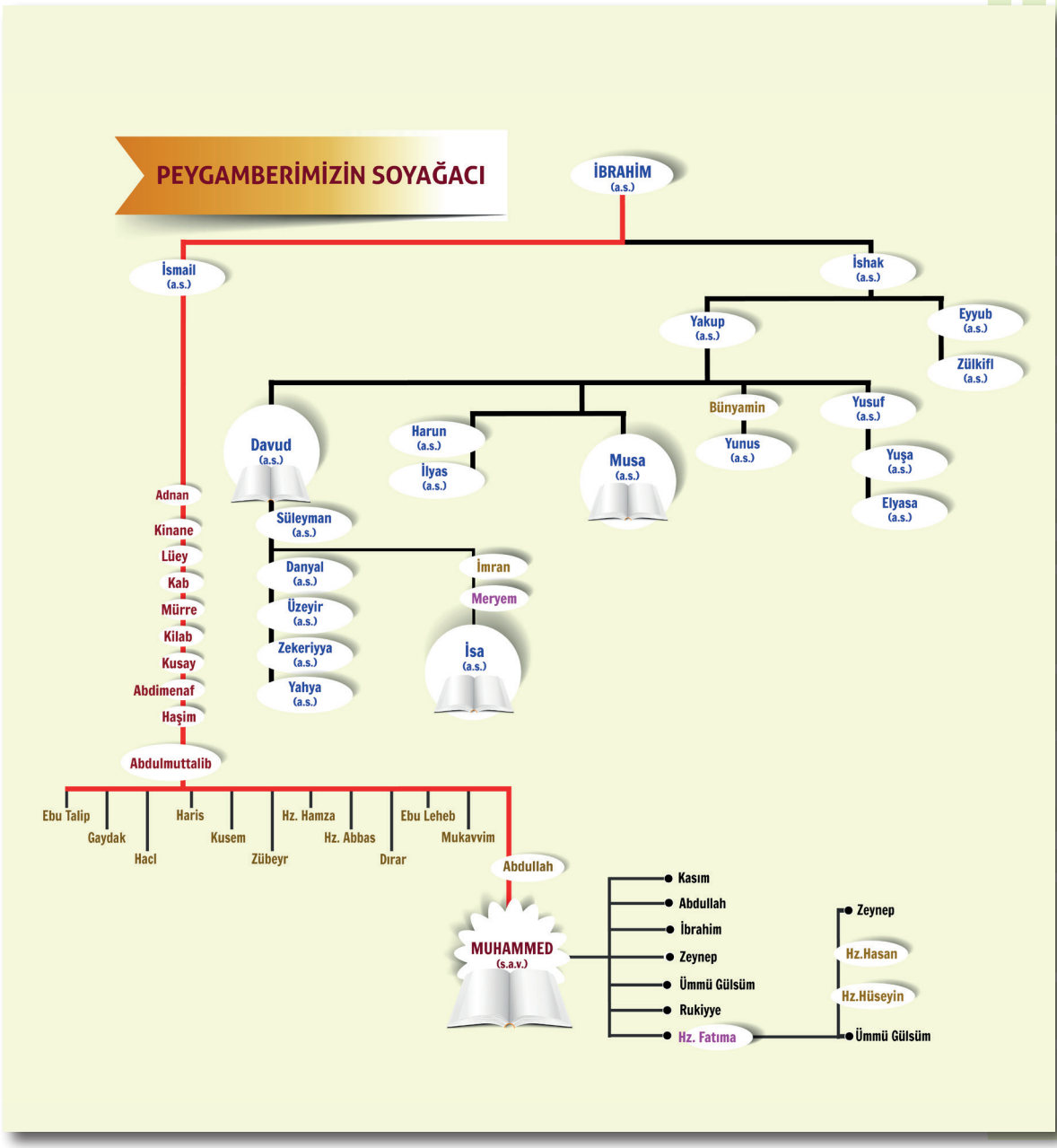

Tablo 2.1: *Hz. Peygamber'in Hz. İbrahim'e dayanan pak nesebi*

1 Müslim, Fedâil, 1; Tirmizî, Menâkıb, 1.
2 Buhârî, Menâkıb, 23.

Peygamberimizin Ataları

Hz. Peygamber'in "Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdumenâf b. Kusay b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Luey b. Gâlib b. Fihr b. Mâlik b. Nadr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyâs b. Mudâr b. Nizâr b. Maâd b. Adnân."[3] şeklinde saydığı ataları yaşadığı dönemin önde gelen saygın kişileriydi. Bu isimlerin ortak özelliği, halka hizmet edip insanları iyiliğe teşvik etmeleridir. Hz. Peygamber'in dedelerinden Fihr b. Mâlik, Kâbe'yi yıkmak için gelen Yemen Kralı Hassân b. Abdulkülâl'in ordusunu bozguna uğratarak Kâbe'yi korumuştu.[4]

Mekke halkına en büyük hizmeti Peygamberimizin(s.a.v.) dördüncü dedesi Kusay b. Kilâb, dağınık hâlde yaşayan Kureyşlileri birleştirip Mekke şehir devletini kurarak yapmıştır. O, aynı zamanda Kâbe hizmetlerini düzene koyup hac ibadetini organize ederek Mekke halkını hacılara yardım hususunda teşvik etmiştir. Hz. Peygamber'in dedelerinden Hâşim zamanında Mekke'de büyük bir kıtlık oldu. Sahip olduğu tüm imkânlarıyla halka yardım eden Hâşim, şehrin ileri gelenlerini de ihtiyaç sahiplerine destek olmaya çağırdı. Kendisi aynı zamanda komşu ülkelerin krallarıyla görüşüp ticaret kervanlarının yol emniyetinin sağlanması için çeşitli anlaşmalar yaptı. Hâşim'in girişimleri sonucunda Mekkeliler güven içinde ticaretlerini sürdürdüler. Kervan sahipleri, kazançlarının bir kısmını fakirlere vererek yaşanan kıtlık problemini de çözdüler. Kureyş suresi yıllar önce yaşanan bu olaya işaret etmektedir. Mekke halkı için önemli işler gerçekleştiren Hâşim, kuzeye doğru gerçekleştirdiği ticaret yolculuklarından birinde Medine'de konakladı. Bir süre kaldığı şehirde Selmâ bnt. Amr adında bir hanımla evlendi. Bu evlilikten Şeybe adını verdiği bir oğlu oldu. Şeybe, sekiz yaşına kadar Medine'de annesinin yanında büyüdü. Hâşim'in Şam'a yaptığı yolculuklardan birinde Gazze'de vefat etmesi üzerine oğlu Şeybe'yi amcası Muttalib, Mekke'ye getirdi. Şehre girişlerinde Şeybe'yi amcasının yanında görenler onu köle zannederek kendisine Abdülmuttalib ismini verdiler. Abdülmuttalib lakabı ile meşhur olan Şeybe, büyüyünce babası gibi Mekke'nin reisi oldu. Ataları gibi sevilip sayıldı. Onlar gibi bütün hayatını başta hacılar olmak üzere halka hizmete adadı. Uzun zamandır kaybolan zemzem kuyusunu oğlu Hâris ile kazıp Rabbinin lütfuyla yeniden faaliyete geçirdi. Bu olay, halkın ona olan sevgi ve saygısını bir kat daha artırdı.[5]

Görsel 2.1: *Zemzem kuyusunun eski hâli*

Peygamberimizin Ailesi

Abdülmuttalib zemzem kuyusundaki tasarrufundan dolayı Kureyşlilerin engellemesiyle karşı karşıya kalınca bunu kendisini koruyacak kimsesinin olmamasına bağladı. Allah'a(c.c.) dua edip şayet on oğlu olursa onlardan birisini şükür niyetiyle kurban edeceğini adadı. Allah da(c.c.) duasını kabul ederek ona on oğul, altı kız evlat verdi. Her biri büluğ çağını geçtiği hâlde Abdülmuttalib verdiği sözü henüz yerine getirmemişti. Rüyasında adağını yerine getirmesi hatırlatılınca kurban edeceği oğlunu seçmek üzere kura çekti. Kura, on iki oğlundan onuncusu olan Abdullah'a isabet etti. Kureyşliler, bir çocuğun kurban edilmesinin toplumda kötü bir geleneği başlatacağını söyleyerek Abdülmuttalib'e karşı çıktılar. Bu itiraz üzerine bir kâhinin tavsiyesi ile develerle Abdullah arasında her seferinde on deve artırılmak suretiyle kura çekilmesine karar verildi. Kura dokuz defa Abdullah'a onuncusunda develere isabet edince Abdullah, yüz deve karşılığında kurban olmaktan kurtuldu. Abdülmuttalib yüz deve kesip etleri halka dağıttı.[6]

3 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 28.
4 Taberî, Târîh, s. 298.
5 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 160-162; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 88.
6 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 163-164; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 89.

Abdullah, gençlik çağına girince Zühreoğullarından Vehb b. Abdimenâf'ın kızı Âmine ile evlendi. Yirmi beş yaşlarında ticaret için Şam'a doğru yola çıkan Abdullah, dönüş yolunda hastalandı. Arkadaşları onu Medine'deki dayıları Neccaroğullarına götürdü. Bir süre burada kalan Abdullah, iyileşemeyip Hz. Peygamber'in doğumundan iki ay önce vefat etti ve akrabası Nâbiğa'nın evinin yakınına defnedildi.[7]

Peygamberimizin(s.a.v.) amcalarından Ebu Talib ve Zübeyr ile halalarından Beyzâ, Âtike, Berre, Ümeyme ve Ervâ, babasının öz kardeşleriydi. Anneleri Mahzûmoğullarından Fâtıma bnt. Amr'dı.[8] Halalarının altısı da Allah Resulü'nün(s.a.v.) peygamber olduğu zamana ulaştığı hâlde, amcalarından yalnızca Ebu Talib, Ebu Leheb, Hz. Abbas ve Hz. Hamza, Risalet Dönemi'ne yetişti. Diğer amcaları, peygamberlik gelmeden önce vefat ettiler.

Peygamberimizin annesi Âmine'nin nesebi, Vehb b. Abdimenâf b. Zühre b. Kilâb b. Mürre'dir. Zühre, Hâşimoğullarının ataları olan Kusay b. Kilâb'ın kardeşi olduğundan Âmine'nin soyu, eşi Abdullah ile Kilâb'da birleşir.[9]

2. Peygamberimizin Doğumu ve Çocukluğu

Hz. Peygamber, Fil Vakası'ndan yaklaşık elli beş gün sonra, 571 yılında Rebiülevvel ayının on ikinci gecesi sabaha karşı Mekke'de dünyayı teşrif etti. Doğduğu ev, Safâ Tepesi'nin hemen yanı başında Ebu Talib mahallesindeydi.[10]

Peygamber Efendimiz doğduğunda dedesi Abdülmuttalib, torununu kucağına alarak Kâbe'ye gitmiş ve bu güzel çocuk için Allah'a(c.c.) şükretmişti. Doğumunun yedinci gününde akika kurbanı kesip Mekke halkına ziyafet veren Abdülmuttalib, torununun isminin sorulması üzerine ona Muhammed adını verdiğini söyledi. Davete katılanlar ataları tarafından daha önce kullanılmayan böyle bir ismi neden verdiğini sorunca Abdülmuttalib, "Yer ve gök ehlinin onu övgü ile anmasını istedim." cevabını vermiştir.[11]

Peygamberimizin İsimleri

Muhammed, Resul-i Ekrem'in en çok bilinen adı olup "övgüye değer bütün güzellikleri ve iyilikleri kendinde toplayan kişi" anlamına gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de, **"Muhammed ancak bir peygamberdir."**, **"Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir."**, **"Rableri tarafından hak olarak Muhammed'e indirilene inananların günahlarını Allah bağışlamıştır."**, **"Muhammed, Allah'ın elçisidir."**[12] şeklinde dört yerde geçmektedir.

Görsel 2.2: *Peygamberimizin isimleri (Hat: Davut Bektaş)*

Peygamberimizin(s.a.v.) en çok kullanılan ikinci ismi **Ahmed**'dir. Bu isim, "Allah'ı(c.c.) herkesten daha iyi ve daha çok öven ve herkesten daha çok övülen" manalarına gelmektedir. Ahmed ismi Kur'an-ı Kerim'de bir yerde geçmekte ve burada Hz. İsa'nın İsrailoğullarına kendisinden sonra gelecek Ahmed adındaki peygamberi müjdelediği belirtilmektedir.[13]

7 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 95-99; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 105.
8 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 113.
9 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 59-60; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 104.
10 Tirmizî, Menâkıb, 2; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 167; Taberî, Târîh, s. 262.
11 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 103; Beyhakî, Delâilü'n-nübüvve, C 1, s. 113.
12 Âl-i İmrân suresi, 144. ayet; Ahzâb suresi, 40. ayet; Muhammed suresi, 2. ayet; Fetih suresi, 29. ayet.
13 bk. Saff suresi, 6. ayet.

ARAŞTIRALIM

Hz. Peygamber'in isimlerini araştırınız. Bulduklarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Peygamberimizin diğer isimlerinden **Mâhî**, küfrün onun eliyle yok edileceğini; **Hâşir**, kıyamet gününde insanların onun ardından giderek haşrolacağını; **Âkıb** ise kendisinden sonra hiçbir peygamberin gelmeyeceğini bildirmektedir. Hz. Peygamber'in yaygın adlarından biri olan **Mustafa** "seçilmiş" anlamında bir sıfattır.[14]

Sütannenin Yanında

Mekke'nin iklimi küçük çocukların sağlıklı büyümeleri için uygun değildi. Bu nedenle Araplar arasında yeni doğan çocukları havası güzel, halkı şiir gibi konuşan ve vahalarda yaşayan sütannelere vermek âdetti. Büyüdüklerinde sık sık uçsuz bucaksız çöl yolculuğuna çıkacak olan çocukların bu zor şartlara dayanabilmeleri için bedenen güçlü olmaları gerekmekteydi. Bunun yanı sıra çöldeki tehlikelerle mücadele edebilecek cesaret ve ataklığa sahip olmalıydılar. Bütün bu özellikler çoğunlukla şehir şartlarında değil köy ortamında, doğayla iç içe yaşamakla kazanılabilirdi.[15]

Çölde yaşayan hanımlar sütannelik yapmak üzere şehirlere gelir, yeni doğan çocukları alıp köylerine dönerlerdi. Yaptıkları hizmete karşılık onlara iyilik ve ihsanda bulunulurdu. Hz. Peygamber'in doğduğu günlerde Taif tarafında yaşayan Sa'doğullarından bazı hanımlar bu amaçla Mekke'ye geldiler. Sütanne bekleyen çocukların her biri gelen hanımlar tarafından alınarak yurtlarına götürüldü. Annesi Âmine ve Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe tarafından emzirilen ve âdet olduğu üzere sütanneye verilmek istenen Peygamberimizi(s.a.v.) gelen hanımlar arasında bulunan Halime Hatun aldı.[16]

Görsel 2.3: *Mekke-Beni Sa'd güzergâhı*

Peygamberimiz(s.a.v.) yeni yurdunda sütkardeşleri Abdullah, Üneyse ve Şeyma ile güzel zamanlar geçirdi. Konuşmayı burada öğrenen Allah Resulü(s.a.v.) bu duruma işaret ederek "*Ben sizin en fasih konuşanınızım. Kureyşliyim ama Sa'd b. Bekr yurdunda süt emzirildim.*" buyurmuştur.[17] Peygamberimiz(s.a.v.) yıllar sonra karşılaştığı sütkardeşi Şeyma ile çocukluk günlerini yâd etmiş, ona yakınlarını sormuş, vefat edenlerin arkasından gözyaşı dökmüş, yaşayanlara ihsanda bulunmuştur.[18] Bu durum sütannenin yanında geçirdiği yılların Resulullah'ın(s.a.v.) zihninde hâlâ canlı kaldığını ve hayatında izler bıraktığını göstermektedir.

14 bk. Müslim, Fedâil, 1; Tirmizî, Menâkıb, 1.
15 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 108.
16 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 106-107.
17 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 176.
18 Vâkıdî, Meğâzî, C 3, s. 913-914.

Benî Sa'd yurdunda iki yıl kalan Hz. Peygamber'in annesine geri dönüş zamanı gelmişti. Halime Hanım çok sevdiği ve alıştığı için bırakmak istemediği Muhammed'i(s.a.v.) gönülsüz de olsa Mekke'ye götürdü. Ancak Âmine o yıl şehirde veba salgınından birçok çocuğun ölmüş olması sebebiyle oğlunun da hastalığa yakalanmasından korkarak yavrusunu tekrar sütannesine verdi. İki yıl daha sütannesinin yanında kalan Peygamberimiz(s.a.v.), dört yaşını bitirip beşine girdiğinde Halime Hanım onu Mekke'ye getirdi ve annesine teslim etti.[19]

Annesinin Vefatı

Sevgili Peygamberimiz, annesiyle geçirdiği iki yılın ardından Âmine ve Ümmü Eymen ile birlikte dayılarını ve babasının kabrini ziyaret etmek üzere Medine'ye gitti. Orada Neccaroğullarından Nâbiğa'nın evinde konakladılar ve en güzel şekilde ağırlandılar. Medineli çocuklarla kaynaşıp arkadaş olan Peygamberimiz(s.a.v.), yıllar sonra o günleri şöyle anlatmaktadır: *"O gün dayımın kızı Enise'yle şu evlerin yanında oyun oynardık. Dayımın oğulları da bize katılır, birlikte evin damına çıkar, duvarlara konan kuşları uçururduk. Sık sık Neccaroğullarının kuyusuna yüzmeye giderdik. Ben yüzmeyi orada öğrendim."*[20]

Dönüş vakti geldiğinde bir ay kadar kaldıkları Yesrib'de yaşadıkları güzel hatıraları kalplerine nakşedip Mekke'ye doğru yola çıktılar. Zorlu çöl şartlarında beş gün yol aldıktan sonra Peygamber Efendimizin annesi hastalandı. Kısa bir süre sonra Medine'ye 190 km uzaklıkta bulunan Ebvâ köyünde vefat etti. Peygamberimiz(s.a.v.) ve Ümmü Eymen(r.a.)* gözyaşları içerisinde Âmine'yi toprağa verdikten sonra yola devam edip Mekke'ye döndüler.[21]

Şair Diliyle

...
Ey Ebvâ'da yatan ölü!
Bahçende açtı dünyanın
En güzel gülü!
Hatıran, uyusun
Çöllerin ılık kumlarıyla örtülü!
...

(Arif Nihat Asya,
Dualar ve Âminler, s. 63.)

Şiirin tamamını yandaki linkten dinleyebilirsiniz.

Peygamber Efendimiz küçük yaşta kaybettiği annesinin kabrini yıllar sonra Ebvâ'ya uğrayıp ziyaret etmiş, bir süre kabrin başında durarak gözyaşı dökmüştür. Hatta onun bu hâlini gören sahabiler de gözyaşlarına hâkim olamamışlardır.[22]

Dedesinin Yanında

Torununun öksüz kalması üzerine Abdülmuttalib, Peygamberimizi(s.a.v.) bağrına bastı, vefat edinceye kadar da yanından ayırmadı. Dedesi, Hz. Muhammed(s.a.v.) olmadan sofraya oturmazdı. Birini yemeğe davet ettiğinde veya bir davete gittiğinde torunu mutlaka yanında olurdu. Peygamberimizi(s.a.v.) severek kucağına alan Abdülmuttalib, yemeğin en güzel yerini ona ikram ederdi. Bununla da kalmaz dadısı Ümmü Eymen'e(r.a.) torununa iyi bakmasını, bir an olsun onu gözünün önünden ayırmamasını tembih ederdi.[23]

Mekke'nin lideri olan Abdülmuttalib'in Kâbe'nin Hicr tarafında gölgeye serilmiş minderine kendisinden başkası oturamazdı. Bu kuralın tek istisnası biricik torunuydu. O, dedesinin yanından hiç ayrılmaz, odasında yalnız olduğunda hatta uyuduğunda bile yanına serbestçe girip çıkardı. Sekiz yaşına girdiğinde sık sık Kâbe'ye giden Hz. Muhammed(s.a.v.), dedesinin gölgeye serili olan minderinin üzerine oturur; onu engellemeye kalkışanlara Abdülmuttalib, "Oğlumu bırakın, ona dokunmayın! Vallahi, onda özel bir hâl ve büyük bir şan vardır!" der; torununu kucaklayıp yanına oturtur ve eli ile sırtını okşardı.[24]

19 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 171-176; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 111-112.
20 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 116.
21 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 177; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 116.
22 Müslim, Cenâiz, 105, 108; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 116-117.
23 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 118; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 93.
24 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 178; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 93-94.
* Radıyallahü anh/Radıyallahü anha: Allah ondan razı olsun.

Peygamberimiz(s.a.v.), sekiz yaşına gelinceye kadar dedesinin yakın ilgi ve şefkatine mazhar oldu. Seksen küsur yaşlarında olan Abdülmuttalib, vefat edeceğini anlayınca oğullarına torunuyla ilgilenmeyi ihmal etmemelerini vasiyet etti. Özellikle Ebu Talib'den yeğenini yanına almasını ve ona gözü gibi bakmasını istedi. Abdülmuttalib'in vefatı sonrasında Peygamberimizin(s.a.v.) üzüntüsünü Ümmü Eymen(r.a.) şöyle anlatır "O sırada Allah Resulü'nün yanındaydım. O, dedesinin tabutunun arkasında durmadan ağlıyordu!"[25]

YORUMLAYALIM

Fâtıma bnt. Esed, Ebu Talib'in eşi ve Hz. Ali'nin annesidir. Mute Savaşı'nda iki kolunu kaybederek şehit olan ve "Tayyar" lakabını alan Hz. Cafer de onun oğludur. Dedesinin vefatından sonra dadısı Ümmü Eymen(r.a.) ile birlikte Ebu Talib'in evine yerleşen Hz. Muhammed'e(s.a.v.) on yedi sene boyunca annelik etmiştir. Eşi Ebu Talib Müslüman olmasa da o, Allah Resulü'nün(s.a.v.); "Ey anneciğim, senin cehennem ateşinde yanmana dayanamam!" demesi üzerine Müslüman olmuştur. Vefat ettiğinde Allah Resulü(s.a.v.) onun hakkında, "Sen benim annemden sonraki annemdin. Karnımı doyurur, giydirir, bana bakar, kendin yemez bana yedirirdin." buyurmuştur.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 222; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-ğâbe, C 7, s. 217.)

Yukarıdaki parçadan hareketle Fâtıma bnt. Esed'in Peygamberimizin(s.a.v.) hayatındaki yerini yorumlayınız.

Amcasının Evinde

Ebu Talib, Peygamberimizin(s.a.v.) amcalarının arasında en merhametlisiydi. Ailesi kalabalık ve geçimi de dar olmasına rağmen çok cömert biriydi. Mekke'de sözü dinlenir, emirlerine karşı gelinmezdi. Dedesi vefat edince Hz. Peygamber'i bağrına basan amcası Ebu Talib ve eşi Fâtıma Hanım, onu kendi çocuklarından ayırmadılar. Yetim ve öksüzlüğünü hissettirmemek için ona daha fazla sevgi ve şefkat gösterdiler. Yeğeni sofraya gelmeden yemeğe başlamayan Ebu Talib, Peygamberimizi(s.a.v.) yanına almadıkça uyumaz, bir yere gidecek olsa onu da beraberinde götürürdü. Ebu Talib'in ailesi, Hz. Muhammed(s.a.v.) olmadan sofraya oturmazlardı.[26] Peygamber Efendimiz kendisine gösterilen yakın ilgiye karşılık olarak Ebu Talib ve Mekkelilerin koyunlarına çobanlık yaparak amcasına yardımcı olmuştur.[27]

Görsel 2.4: *Busra şehrindeki Rahip Bahira'nın manastırının kalıntıları*

Şam Yolculuğu

Peygamber Efendimiz on iki yaşında iken amcası Ebu Talib ticaret için Şam'a gidecekti. Devesinin yularına sarılarak ağlayan Hz. Muhammed'in(s.a.v.) *"Amcacığım! Benim ne annem var ne babam! Şimdi sen de beni burada yalnız başıma bırakıp gidiyorsun!"* demesi üzerine Ebu Talib, "Vallahi, seni yanımda götüreceğim! Bundan böyle ne sen benden ayrılacaksın ne de ben senden ayrılacağım!" diyerek Şam'a gitmek üzere yeğeniyle birlikte yola çıktı.

25 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 179; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 119; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 96.
26 İbn Sa'd, et-Tabakât, C1, s. 119-120.
27 Buhârî, İcâre, 2; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 125-126.

Günler süren yolculuktan sonra kervan nihayet Busra'ya vardı. Her zaman olduğu gibi burada konakladılar. Busra'da Hıristiyan din âlimlerinin yetiştiği manastırda Bahira adındaki meşhur rahip bir süre Mekkelilerin kervanını seyrettikten sonra onları yemeğe davet etti. Mekkeliler daha önce buraya defalarca gelip konaklamalarına rağmen manastırdan hiç davet almadıkları için biraz şaşırsalar da davete icabet ettiler. Misafirleri dikkatlice izleyen rahip, Hz. Muhammed(s.a.v.) ile yakından ilgilendi. Daha sonra amcasına, "Kardeşinin oğlunu Şam'a götürme! Yahudiler ona zarar verebilirler..." dedi. Endişelenen Ebu Talib, mallarını Busra'da satıp Şam'a gitmeden yeğeniyle birlikte Mekke'ye döndü.[28]

3. Peygamberimizin Gençlik Dönemi

Hilfü'l-fudûl'a Katılması

Mekke'de canlı bir ticaret hayatı vardı. Panayırların kurulması, Kâbe'nin bir ziyaret yeri olması ve Mekke'nin ticaret yolu üzerinde bulunması bu pazarı daha da güçlendirmişti. Ticaret için buraya gelen insanların zaman zaman haksızlığa uğradıkları da bir gerçekti.

Yemen'den gelen bir tüccar getirdiği ürünleri Âs b. Vâil'e satmış ancak parasını alamamıştı. Borcunu inkâr eden Âs b. Vâil, Mekke'nin nüfuzlu kişilerinden biriydi. Bu sebeple hakkını almakta çaresiz kalan tüccarın yardım talebi, Âs b. Vâil ile aralarını bozmak istemeyen kabileler tarafından geri çevrildi. Ertesi gün tüccar, Ebu Kubeys dağına çıkarak insanların Kâbe'nin etrafında toplandıkları sırada yüksek sesle dokunaklı bir konuşma yaptı. Uğradığı zulümden dolayı Mekkelileri kendisine yardım etmeye çağırdı.[29] Bu çağrı cevapsız kalmadı. Hz. Peygamber'in amcası Zübeyr b. Abdülmuttalib başta olmak üzere bazı Mekkeliler harekete geçti. Hz. Muhammed(s.a.v.); Muttaliboğulları, Zühreoğulları, Teymoğulları ve Esedoğullarının temsil edildiği toplantıya Hâşimoğullarını temsilen amcası ile birlikte katıldı. Toplantıya katılanlar, Mekke'de birisine haksızlık yapıldığında kim olursa olsun hakkı kendisine teslim edilinceye kadar birlikte hareket edeceklerine yemin ettiler. Sonra Âs b. Vâil'e giderek tacirin sattığı malın karşılığını kendisinden alıp sahibine iade ettiler. Kureyşliler, bu antlaşmaya bir fazilet yemini olarak **Hilfü'l-fudûl*** ismini verdi.

Hilfü'l-fudûl üyeleri kendilerine müracaat edenlere yardım etmeye devam ettiler. Yine bir gün Sümâle kabilesinden biri Mekke'nin seçkinlerinden Übey b. Halef'e mal satmıştı. Malının ücretini alamayan tacir, Hilfü'l-fudûl'e başvurdu. Topluluk üyeleri, ona Übey b. Halef'ten parasını tekrar istemesini, vermediği takdirde kendilerinin alacaklarını bildirmesini söylediler. Bunu duyan Übey b. Halef, ücreti hemen ödedi.

YORUMLAYALIM

Hilfü'l-fudûl toplantısında bulunamayan Utbe b. Rebîa: "Eğer Hilfü'l-fudûl'e katılmam için soyumdan ve kabilemden ayrılmam gerekseydi bunu yapardım." demiştir.

(İbn Habîb, Münammak, s. 54.)

Utbe'nin bu sözünü Hilfü'l-fudûl'ün Arap toplumunda ulaştığı değer açısından yorumlayınız.

Hilfü'l-fudûl üyeleri sadece tüccarların yaşadığı haksızlıkları çözmek için hareket etmiyordu. Yemenli bir adam, kızı ile birlikte Mekke'ye gelmişti. Sehm kabilesine mensup Nübeyh b. Haccâc bu kişinin kızını zorla elinden aldı. Çaresiz kalan adama Hilfü'l-fudûl'den yardım alabileceği tavsiye edildi. Şikâyeti dinleyen Hilfü'l-fudûl üyeleri derhal Nübeyh b. Haccâc'ın evine geldiler. Evini kuşatarak kızı kurtardılar ve babasına teslim ettiler.[30]

28 Tirmizî, Menâkıb, 3; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 191-194; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 153-155.
29 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 140-141.
30 İbn Habîb, Münammak, s. 52-55.
* Daha önceleri Cürhüm kabilesinden isimleri Fadl olan üç kişinin benzer sebeplerle yaptıkları yemine, isimlerine nispetle Hilfü'l-fudûl denilmişti.

Hilfü'l-fudûl'e destek verenlerden biri olan Resulullah da(s.a.v.) yeminin gereği olarak zulme ve haksızlığa uğrayıp kendisine müracaat edenlere yardım elini uzatmıştır. Bir gün Ebu Cehil, Erâş kabilesine mensup birinden deve satın aldı ancak borcunu ödemedi. Adam, Kureyşlilerin yanına geldi ve kendisinin garip bir yolcu olduğunu söyleyerek hakkını Ebu'l-Hakem'den* kimin alabileceğini sordu. Onlar, Ebu Cehil'in Hz. Peygamber'e düşmanlığını da bildiklerinden alay etmek için o sırada Mescid-i Haram'da oturmakta olan Peygamberimizi(s.a.v.) işaret ederek "Ona git, hakkını o alır." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber'e giden adam olayı anlatıp yardım istedi. Hz. Muhammed(s.a.v.) tereddüt etmeden onunla birlikte Ebu Cehil'in evine gitti. Sevgili Peygamberimiz adama olan borcunu derhal ödemesini isteyince Ebu Cehil ödemeye razı oldu. Tacir tekrar Kureyşlilerin bulunduğu meclise geldi ve dedi ki "Allah Muhammed'e karşılığını fazlasıyla versin. O, hakkımı ondan kolayca aldı."[31]

TARİHTEN BİR SAYFA

Bir gün Mescid-i Haram'da Resulullah(s.a.v.); Ebu Bekir(r.a.), Ömer b. Hattâb ve Sa'd b. Ebi Vakkas ile otururken Yemenli bir adam geldi ve "Topraklarınızda ticaret yapmak için gelen bir adama zulüm mü ediyorsunuz?" diyerek yakınmaya başladı. İnsanlar adamın etrafında toplanmaya başladı. Resulullah(s.a.v.) "Sana kim zulmetti?" dedi. Adam "Ebu'l-Hakem benden üç deve istedi. Ancak o, develer için kıymetinin çok altında bir fiyat verdi. Şimdi de hiç kimse Ebu Cehil'in korkusundan dolayı yüksek fiyat vermeye cesaret edemiyor. Zarar ettim." dedi. Resulullah(s.a.v.) onların yerini sordu. Birlikte develerin yanına gittiler. Hz. Peygamber, Yemenli tacir ile pazarlık yaparak onu memnun eden bir fiyatta anlaştı ve develeri satın aldı. Bu durumdan rahatsız olan Ebu Cehil, Hz. Peygamber'in yanına geldi. Resulullah(s.a.v.) ona Hilfü'l-fudûl'ü hatırlatarak "Ey Amr (Ebu Cehil)! Bundan sonra bu adama yaptığını başkasına da yaparsan benden zarar görürsün." dedi.

(Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 146-147.)

Hz. Peygamber bu antlaşmadan hep övgüyle bahsetmiştir. Tekrar çağrılırsa yerine getirmekte tereddüt göstermeyeceğini söylediği bu yeminini, çok değerli kızıl tüylü bir deve sürüsüyle de olsa değişmeyeceğini bildirmiştir.[32]

Hilfü'l-fudûl'de bulunanlar yeminlerine sadık kalmışlar, haksızlığa uğrayanlara yardım etmeyi sürdürmüşlerdir. Emevilerin ilk yıllarına kadar devam eden bu antlaşma, son üyenin vefat etmesiyle fiilen son bulmuştur.[33]

Ticaret Hayatı

Mekkelilerin en önemli geçim kaynağı ticaretti. Şehrin coğrafi konumu ve iklimi, sakinlerine ticaret dışında pek bir seçenek bırakmıyordu. Bu sebeple Mekkeliler, sürekli olarak komşu ülkelerle ticaretlerini artırmanın yollarını aramışlardır. Abdümenaf'ın oğullarından Hâşim, Şam'da Bizans Kayseri ile görüşmüş onlara daha ucuz elbise ve deri karşılığında yol güvenliklerinin sağlanmasını talep etmiştir. Aynı şekilde Muttalib, Yemen; Abdüşşems, Habeşistan ve Nevfel de Irak'ta benzer antlaşmalar yapmışlardır. Arabistan'da seyahat eden kervanlar yağmalanma tehlikesiyle karşı karşıya kalırken onlar yaptıkları ticari antlaşmaların sonucunda çevre ülke topraklarına güven içinde kârlı yolculuklar yapabilmişlerdir.[34]

31 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 29-30; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 145.
32 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 516.
33 Muhammed Hamidullah, "Hilfü'l-fudûl", DİA, C 18, s. 32.
34 İbn Habîb, Münammak, s. 41-42.
* Asıl ismi Amr b. Hişâm b. Mugire'dir. Ebu'l-Hakem olarak bilinen künyesi İslam'a düşmanlığı sebebiyle Hz. Peygamber tarafından Ebu Cehil olarak değiştirilmiştir.

SUNUM YAPALIM

Kureyş'e tanınan kolaylık ve ayrıcalıklardan bahseden Kureyş suresinin tefsirini araştırınız. Elde ettiğiniz bilgilerle bir sunum yapınız.

Hz. Muhammed(s.a.v.), babası Abdullah gibi ticaret ile meşgul oldu. Resulullah(s.a.v.) bu dönemde amcası Ebu Talib'in yönlendirmesiyle gerek başkasına ait malları ücret karşılığı işleterek gerekse ticari ortaklıklar kurarak tecrübe kazandı. Rahmet Elçisi bu ortaklıklardan birisini Cahiliye Dönemi'nde Kays b. es-Saib ile yapmıştı. Kays, birlikte ticaret yaptığı Hz. Muhammed'den(s.a.v.) daha dürüst bir ortağı olmadığını, ortaklığı süresince ondan herhangi bir muhalefet görmediğini söylemiştir. Kays b. es-Saib, Hz. Peygamber ile ortaklıklarını şöyle anlatmaktadır: "Muhammed(s.a.v.) Mekke dışına seyahate çıktığında kendisine bir iş tevdi etsem döndüğünde beni tamamen razı edecek bir şekilde hesap görmeden evine gitmezdi. Buna karşılık bana bir iş havale ettiği durumlarda yolculuktan döndüğümde herkes kendi malı ve kârıyla ilgili sorular sorarken o, işin akıbetini değil, sağlık ve sıhhatimi sormakla yetinirdi."[35]

Hz. Peygamber'in İslam'dan önce kendisiyle ortak iş yaptığı bir başka isim Abdullah b. Ebi Hamsâ'ydı. O, Resulullah'ın(s.a.v.) ticari ahlakının ne kadar mükemmel olduğunu gözler önüne seren şu hatırasını aktarmıştır: "Peygamberliğinden önce Hz. Muhammed(s.a.v.) ile birlikte bir iş yapmıştık. Bu işin tamamlanmasından önce gitmek durumunda kalmıştım. Belirli bir günde dönüp işi bitirmeye söz verdim. Fakat sözümü tamamen unuttum. Verdiğim sözü ancak üç gün sonra hatırladım. Derhal buluşma yerine koştum. Hz. Muhammed(s.a.v.) beni görünce ne kaşlarını çattı ne de sert bir tavır takındı. Yalnız bana sakin bir üslupla *'Ey delikanlı! Bana zahmet verdin, çok merak ettim ve son üç gün hep seni burada bekledim.'* dedi."[36]

Resulullah'ın(s.a.v.), genç yaşta başladığı ticari hayatında dürüst, uyumlu, kavgadan uzak, seçkin bir ortak olmak gibi ilkelere titizlikle uymuştu. Onun ticaret ile ilgili söz ve davranışları, günümüz insanı için de paha biçilmez örnekliğini korumaktadır.

Evliliği

Peygamber Efendimizin ilk eşi Hz. Hatice validemizdir. Huveylid b. Esed'in kızı olan Hz. Hatice'ye Cahiliye Dönemi'nde iffetinden dolayı "Tâhire" denilirdi. Dul bir hanım olan Hatice(r.a.); soylu ve zengindi. Kureyş'in ileri gelenlerinden bazıları kendisiyle evlenmek istediyse de Hz. Hatice bu teklifleri reddetti.[37]

Görsel 2.5: *Haticetü'l-Kübrâ (Hat: Nurşen Karahasanoğlu)*

Hz. Hatice, malını işletmek için ücret karşılığında adam tutarak ticari ortaklıklar kurardı. Hz. Peygamber yirmili yaşlarını geçtiği sıralarda Ebu Talib'in işleri bozulmuştu. Bu sebeple amcası, Hz. Muhammed'e(s.a.v.) varlıklı birisi olan Hz. Hatice'den ve onun malını emanet edeceği güvenilir birisine ihtiyaç duyabileceğinden söz etti. Hz. Hatice ile konuşmak için kendisinden bu konuda onay alınca Ebu Talib, Hz. Hatice'ye müracaat etti. Şam'a gidecek kervanında yeğeni Hz. Muhammed'e(s.a.v.) iş vermesini rica etti. Hz. Hatice bu teklifi çok sıcak karşıladı.[38]

35 İbn Hacer, el-İsâbe, C 5, s. 253; İbn Abdilber, el-İstîâb, C 3, s. 1288.
36 Ebu Dâvûd, Edeb, 82.
37 İbn Abdilberr, el-İstîâb, C 4, s. 1817; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 199-200.
38 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 199; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 106.

Hz. Hatice, dürüstlüğü ve ahlakı hakkında bilgi sahibi olduğu Hz. Muhammed'i(s.a.v.) yanında yardımcısı Meysere'yi de görevlendirerek belli bir ücret karşılığında daha önce hiçbir ortağına emanet etmediği kadar fazla mal ile Şam'a uğurladı. Resulullah(s.a.v.) bu yolculuktan oldukça yüksek kâr elde ederek döndü. Yolculukları boyunca kendisini gözlemleme imkânı bulan Meysere, Hz. Peygamber hakkında edindiği birçok olumlu intibayı Hz. Hatice ile paylaştı. Bu süreçten sonra Hz. Hatice Hz. Peygamber'le evlenmeyi istemişti. Hz. Hatice, Nefîse bnt. Münye aracılığıyla Hz. Muhammed'e(s.a.v.) evlilik teklif etti. Yaptığı istişarelerden sonra Hz. Peygamber, amcaları ile birlikte Hz. Hatice'nin evine giderek onu ailesinden istedi. İki tarafın da uygun bulmasından sonra Hz. Muhammed(s.a.v.) Hz. Hatice ile nikahlanarak mutlu bir yuva kurdu.[39]

YORUMLAYALIM

"Mutlu ve huzurlu bir aile için kendisini örnek almamız gerektiğine işaret ederek 'Sizin en hayırlınız ailesi için hayırlı olandır; bana gelince, ben aileme karşı en hayırlınızım.' buyuran Peygamber Efendimiz, aile fertlerine yumuşak davranılmasını emretmiş, aile içi şiddeti yasaklamıştır. Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi kadınların da erkekler üzerinde hakları bulunduğunu söyleyerek eşlerin birbirine iyi davranmasını emretmiş, kendisi de hanımlarına iyi davranmıştır. Hanımlarının fikirlerine değer vererek onlarla bazı konularda istişare etmiş, zaman zaman onların tavsiyelerine göre hareket etmiştir. Çocuklarına ve himayesinde büyüyenlere son derece şefkatli davranmış, onları ve hizmetini gören kimseleri hiç azarlamamıştır. Evde geçirdiği vaktin üçte birini ailesine ayırmış, onların eğitimine ve maddi manevi ihtiyaçlarının karşılanmasına ihtimam göstermiştir."

(İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 284-287.)

Hz. Peygamber'in aile ile ilgili tavsiye ve uygulamalarından hareketle ideal aile modeli sizce nasıl olmalıdır? Yorumlayınız.

Görsel 2.6: *Hz. Hatice, "Tâhire" ismi ile anılırdı.*

Resul-i Ekrem ile Hz. Hatice'nin ikisi erkek dördü kız toplam altı çocukları oldu. Hz. Muhammed'e(s.a.v.) ilk çocuğu Kâsım'a nispetle Ebu'l-Kâsım denildi. Peygamberimizin(s.a.v.) ilk çocuğu Kâsım vefat ettiğinde henüz süt çağındaydı. Hz. Hatice "Keşke Allah süt emmeyi tamamlayıncaya kadar onu yaşatsaydı." dedi. Hz. Peygamber yavrusunu kaybeden sevgili eşini *"O, süt emmeyi cennette tamamlayacaktır."* sözleriyle teselli etti. Ondan sonra Zeyneb, Rukıyye, Ümmü Gülsüm ve Fâtıma ve Abdullah dünyaya geldi. Abdullah ve Kâsım İslam'dan önce vefat etmişler kızlarının tamamı müslüman olarak Medine'ye hicret etmişlerdir. Allah Resulü'nün(s.a.v.) Hz. Fâtıma dışındaki kızları da kendisinden önce vefat etmiş, onun soyu Fâtıma(r.a.) ile devam etmiştir.[40]

Hz. Peygamber, kurduğu mutlu yuvada hayatının yirmi beş yılını Hz. Hatice ile geçirmiştir. Hz. Hatice hicretten yaklaşık üç yıl kadar önce Ramazan ayının onuncu günü vefat etmiş ve Hacûn Kabristanı'na defnedilmiştir.[41]

39 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 198-201; Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 107.
40 İbn Mâce, Cenâiz, 27; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 133.
41 İbn Hacer, el-İsâbe, C 8, s. 61-62.

Allah Resulü(s.a.v.), onun sağlığında başka bir kadın ile evlenmeyi düşünmemiş her fırsatta ondan gördüğü desteği dile getirmekten geri durmamıştır. Bir hediye getirildiğinde Resulullah(s.a.v.) şöyle derdi: *"Bunu falan hanıma götürün çünkü o, Hatice'nin arkadaşıydı. Bunu da falan hanımın evine götürün çünkü o, Hatice'yi severdi."*[42]

Kâbe Hakemliği

Mekke, etrafı dağlarla çevrili Bathâ adı verilen bir vadi üzerinde kurulmuştur. Bathâ, sel yatağındaki çakıl taşları anlamına gelir.[43] Vadinin merkezindeki çukur alanda Kâbe yer almaktadır. Yağan şiddetli yağmurlar zaman zaman seller oluşturur ve Kâbe'nin zarar görmesine neden olurdu. Hz. Peygamber yaklaşık otuz beş yaşında iken yine bir sel felaketi yaşanmış ve Kâbe, büyük ölçüde tahrip olmuştu.[44]

Kâbe, bu sıralarda harçsız taşların birbiri üzerine konulmasından ibaretti. Üzeri açık ve duvar yüksekliği bir adam boyundan fazlaydı. Kâbe'ye farklı sebeplerle bırakılan değerli eşyalar içindeki su kuyusunda saklanırdı. Ancak buraya kolayca girilebildiğinden hırsızlık olayları da yaşanıyordu. Mekkeliler bunun üzerine Kâbe'yi yeniden inşa ederek duvarlarını yükseltmeye ve yapının üzerini örtmeye karar verdiler. Rum tüccarlarından birinin Cidde'deki Şu'aybe Limanı'nda karaya vuran gemisinin kerestesi bu amaçla satın alınıp Mekke'ye nakledildi. Bu gemi Habeşistan'daki bir kilisenin inşası için gönderilmişti. Gemide bu iş sebebiyle bulunan Bâkum isminde Kıptî marangoz da Mekke'ye getirildi. Böylece Kâbe yeniden inşa edilmeye başlandı. Hz. Peygamber de amcası Abbas ile birlikte bu inşaat malzemesini taşıyanlardan biriydi. Kureyş, Kâbe'nin inşasını kabileler arasında taksim etti. Böylece bu şereften diğer kabileler de payını almış oldu. Mekkeliler, meşru olmayan kazançlarını ise bu işe harcamamayı kararlaştırdılar.[45]

Şair Diliyle

HACER-ÜL ESVET

On yıl geçti... Kâbe sellerden çöktü;
Çürümüş temeli, dört yanı döküldü.

Dediler: Edelim yeniden bina...
Kureyşliler ona çoktan âşinâ;

İbrahim Resul'den kalma değeri;
Ama her şey gibi değişmiş yeri.

Tevhit mekânında dizilerle put;
Bilinmiyor, ismi bilinen mâbut.

Bina tamamlandı, Karataşta iş;
Hemen her kabile kılıcı çekmiş,

Taşı ben koyarım yerine, diyor...
Bir şeref kavgası kopmuş, gidiyor.

Biri dedi: "Size en güzel çare:
Kollayalım, geçip bir kenar yere;

Kâbe'ye ilk gelen hakem tutulsun;
Ne karar verirse yerini bulsun!"

Sessiz, beklediler... İlk gelen O'ydu.
Karataşı bir bez üstüne koydu:

Dedi: "Uçlarından tutun hepiniz!
Taşıyın ve ardım sıra geliniz!"

Taşı elleriyle yerleştiren O...
Şaşkın yığınları birleştiren O...

Dikildi toprağa, böylece, evet;
Şanlı Cennet taşı Hacer-ül-Esvet...

(Necip Fazıl Kısakürek, Esselam, s. 18.)

Kâbe'nin tamiratı, Hacerülesved hizasına gelince durdu. Çünkü her kabile onu yerine koymanın kendilerinin hakkı olduğunu düşünüyor, yeminler ederek rakiplerini savaşa çağırıyordu. Kureyş kabilesinin en yaşlısı olan Mahzûm kabilesi reislerinden Ebu Ümeyye b. Muğîre, aralarında ihtilâf ettikleri konuda, mescidin kapısından hüküm vermesi için ilk giren kimseyi yetkili kılmalarını teklif etti. Bu teklif kabul görünce Beni Şeybe kapısından (Bâbüsselam) gelecek olan hakemi beklemeye koyuldular. Bu kapıdan gelen Hz. Peygamber'di. Onu görünce: "İşte Muhammedü'l-emin, biz razı olduk." dediler. Resul-i Ekrem yanlarına gelince kendisine meseleyi anlattılar. Hz. Muhammed(s.a.v.) bunun üzerine hırkasını çıkarıp yere serdi. Hacerülesved'i kendi eliyle onun içine koydu. Sonra her kabileden bir kişinin örtüyü tutarak kaldırmalarını istedi. Yerleştirileceği yerin hizasına gelince Hz. Peygamber, Hacerülesved'i elleriyle yerine yerleştirdi. Bu şekilde Kâbe'nin inşası da kaldığı yerden devam etti.[46]

42 Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 90.
43 İbn Manzûr, Lisanü'l-Arab, C 2, s. 413.
44 Beyhakî, Delâilü'n-nübüvve, C 2, s. 54.
45 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 204-206; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 120; Ezrakî, Ahbâru Mekke, C 1, s. 157.
46 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 209-210; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 121-122.

Derkenar

Peygamberlerde Bulunan Sıfatlar

Sıdk: "Allah'tan(c.c.) almış oldukları emirleri insanlara olduğu gibi bildiren ve hayatlarının hiçbir anında yalan söylemeyen ve dosdoğru davranan" anlamına gelir.

Emanet: "Eminlik, güvenilirlik" anlamında peygamberlerin en önemli niteliklerinden biridir.

İsmet: "Allah'ın(c.c.), peygamberlerini gizli ve açık her türlü günahtan; şirkten, küfürden, münafıklıktan ve zulüm yapmaktan koruması" demektir.

Fetanet: "Üstün zekâ ve kavrayış gücüne sahip olma" anlamına gelir.

Tebliğ: "Allah'ın(c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi" anlamına gelir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 411, 90, 225, 116, 442.)

4. Peygamberimizin Nübüvvet Öncesi Ahlaki Olgunluğu

Allah Teâlâ, yüce ahlak üzere olduğunu[47] beyan ettiği Resulü'nü, peygamberlik öncesi ve sonrasını kuşatacak şekilde üstün bir karakterde yaratmıştır. Bütün hayatı boyunca peygamberliğine uygun örnek bir yaşantı süren Hz. Muhammed'in(s.a.v.) İslam Öncesi Dönem'de en bilinen ve öne çıkan özelliği "eminliği" olmuştur. Ona bu sıfatı bizzat veren Mekkeliler, peygamberlik mücadelesi sonrasında kendisine şair, sihirbaz, kâhin diyerek iftira etmişler ancak onun güvenilirliğine söz söyleyememişlerdir.[48] Öyle ki İslam tebliğine en büyük direnci gösteren müşrikler, ticaret için şehir dışına çıktıkları zaman ellerindeki değerli eşyaları birbirlerine değil, güvenilir bildikleri Hz. Peygamber'e teslim etmişlerdir. Bu yüzden Allah Resulü(s.a.v.), hicret ederken kendisindeki emanetleri sahiplerine iade etmesi için Hz. Ali'yi geride bırakmıştır.[49]

Hz. Muhammed'in(s.a.v.) Mekkeliler nezdinde sahip olduğu güvene dayalı itibar, Kâbe'nin onarımı sırasında ortaya çıkan kavgada, tarafları barıştıran anahtar olmuştur. Hacerülesved'i yerleştirme şerefini paylaşamayan kabilelerin çözüm olarak bulduğu hakem eminliğinden şüphe duymadıkları Hz. Muhammed(s.a.v.) olunca hepsi sevinmişti. Ne karar vereceği beklenen Allah Resulü(s.a.v.) fetânet sahibi zeki bir insan olduğunun ispatı niteliğindeki uygulaması ile anlaşmazlığı suhuletle çözmüştür.[50]

İslam öncesi dönemde **el-emin** kabul edilen Hz. Peygamber, **tebliğ**inin başlangıcında, *"Şu dağın ardında düşman var, üzerinize baskın düzenleyecek desem bana inanır mısınız?"* diye sorduğunda muhataplarının cevabı "Elbette inanırız çünkü şimdiye kadar senin yalan söylediğini hiç duymadık." olmuştu.[51] Böylelikle Hz. Peygamber'in eminliğinin bir gereği olan doğruluğu da yine içinde yaşadığı toplumun şahitliği ile bir kez daha teyit edilmiş oldu.

Bütün peygamberlerin ortak sıfatlarından olan **sıdk** ve **emaneti** en güzel şekilde hayatının erdemleri arasına katan Allah Resulü(s.a.v.), cahiliye âdetleri içinde büyümüş olmasına rağmen yaşadığı çağın kötülüklerinden ve çirkinliklerinden de uzak kalmış, şirke bulaşmamıştır. Allah Teâlâ'nın **risalet**ini istediği diğer bütün peygamberler gibi Hz. Muhammed de(s.a.v.) O'nun muhafazası ile günahtan alıkonulmuş ve **ismet** sıfatına uygun bir hayat sürmüştür. Nitekim Kâbe'nin onarımı sırasında taş taşırken edep yerlerini gösterecek şekilde elbisesini kaldırmasına bir şekilde izin verilmemiş olduğunu bizzat kendisinin zikretmesi, Hz. Peygamber'in cahiliye âdetlerinden korunduğunu göstermesi bakımından önemlidir.[52]

47 bk. Kalem suresi, 4. ayet.
48 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 194, 288-289.
49 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 124-126.
50 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 145; İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 204-211.
51 Müslim, İman, 355.
52 bk. Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 25; bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 191-195.

YORUMLAYALIM

Müslümanlara yaptığı eziyetlerle bilinen Nadr b. el-Hâris, İslam tebliğiyle mücadele hususunda Kureyşlilerle yaptıkları toplantılarda durumu şöyle özetlemiştir: "Ey Kureyş topluluğu! Vallahi başınıza öyle bir iş gelmiştir ki artık üstesinden gelemezsiniz. Muhammed, daha gençken aranızda en hoşnut olduğunuz, en doğru sözlü ve en fazla güvendiğiniz kimse idi. Nihayet saçlarına ak düşüp olgunlaştığında size bu getirdiğiyle gelince siz ona sihirbaz dediniz. Hayır! Vallahi o sihirbaz değildir..."

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 320.)

Nadr'ın bu sözlerinden yola çıkarak müşriklerin Hz. Peygamber hakkındaki düşüncelerini yorumlayınız.

Mekkelilerin birçoğunun evlenmek niyetiyle teklif götürdüğü dönemin iffetli kadınlarından Hz. Hatice'nin bizzat evlenme teklif ettiği Hz. Muhammed'i(s.a.v.) eş olarak seçmesinde onun ahlakına duyduğu hayranlık önemli bir rol oynamıştır. Zira Hz. Hatice, onun hakkında önceden işittiği güzel hasletleri ticaret hayatında kendisine verdiği görev ile yakından tecrübe etmiş; dürüst, güvenilir ve namuslu bu gençle aile hayatı kurmuştur. Sadakat üzerine kurulmuş olan evlilikleri boyunca Resulullah'ın(s.a.v.) eşine olan güzel tutumu değişmeden yirmi beş yıl devam etmiştir. Bu tutum Hz. Hatice'nin vefatı sonrasında vefa şeklinde kendini göstermiştir. Allah Resulü(s.a.v.), tebliğ faaliyetlerinde her türlü desteği veren Hz.Hatice'yi hiçbir zaman unutmamış, onun hatırasını *"Allah bana ondan daha hayırlısını vermemiştir. Herkes benim peygamberliğimi inkâr ederken o bana inandı. Herkes beni yalanlarken o beni tasdik etti. İnsanlar mallarını esirgerken o malıyla beni destekledi. Üstelik Allah bana ondan çocuk da nasip etti."* diyerek hayırla yâd etmiştir.[53]

Hz. Peygamber, yalnızca hayat arkadaşına değil, doğduğunda kendini emziren Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe Hanım ve süt annesi Halime Hatun'a karşı da vefakâr davranmış, iyi bir evlat olarak onları gözetmiş, ihtiyaçlarını karşılamıştır. Aynı şekilde çocukluğundan itibaren kendisinin bakımıyla ilgilenen Ümmü Eymen'e(r.a.) hürmet göstermiş, *"Sen benim ikinci annemsin."* diyerek ona iltifat etmiştir.[54]

YAZALIM

Ahlaki erdemlerden olan doğru sözlü ve güvenilir olmanın kişiye toplumsal hayatında sağladığı faydalar hakkında bir kompozisyon yazınız.

5. Peygamberimizin Hira'da Tefekkür Günleri

Putperest bir toplumda yetişmesine rağmen hiçbir zaman putlara tapmamış olan Peygamberimiz(s.a.v.), cahiliyenin çirkin âdetlerinden de uzak durmuştu. Allah Resulü(s.a.v.) putlara tapmanın anlamsızlığını kavramış olmakla beraber yerine bir şey koyamadığından nasıl hareket edeceğini bilemiyordu. İçinde bulunduğu durumu **tefekkür** edebilmek için yalnızlığı tercih eder olmuştu. Peygamberimizin(s.a.v.) bu tercihinde tevhid inancının sembolü olan Kâbe'nin tamiratı sırasında mabedin putlarla dolu hâline yakından şahit olması da etkili olmuştur.[55] Ayrıca özellikle Hz. Hatice ile evlendikten sonra maddi olarak rahatlaması da Hz Peygamber'in zihnini insanın

53 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 6, s. 117-118; bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 198-201.
54 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 88-91; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-ğâbe, C 7, s. 217.
55 Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s. 71.

varlık amacı ve âlemin yaratılışı gibi konulara yoğunlaştırmasına imkân tanımıştır. Bu tefekkür sürecinde yaşının kemale doğru ilerlemesi de etkili olan unsurlardandır. Ancak bütün bunların ötesinde unutulmaması gereken şudur ki Allah(c.c.), peygamberine yalnız kalmayı sevdirerek insanlardan ve onların kötü alışkanlıklarından uzaklaşmasını sağlamıştır. "*... Bana yalnızlık sevdirildi...*"[56] buyuran Allah Resulü(s.a.v.) inziva hayatını tercih ederek bir nevi dedesinin yolunu takip etmiştir. Zira Abdülmuttalib ve Mekkeli bazı **Hanifler** Ramazan ayı boyunca Hira'da inzivaya çekilir, bu süre içinde fakirlere ikramı arttırır ve Kâbe'yi tavaf ederlerdi.[57]

DEĞERLENDİRELİM

Hz. Peygamber'den önce de toplumda bazı insanların inzivaya çekilme nedenleri neler olabilir? Değerlendiriniz.

Kendisine yalnızlık sevdirilen Peygamberimiz(s.a.v.), kırklı yaşlarına doğru özellikle Ramazan aylarını Hira'nın zirvesine yakın küçük bir mağarada münzevi bir şekilde geçirmeye başladı. İnziva niyetiyle evinden uzaklaşan Hz. Peygamber, yanına biraz azık alıyor ve Kâbe'yi uzaktan gören bu mağarada derin düşüncelere dalarak ruhunu mutmain kılmanın yollarını arıyordu. Bu zahmetli arayışta Hz. Hatice de Resul-i Ekrem Efendimizi manen destekliyor, zaman zaman da sarp yollarına aldırmadan dağa tırmanıp Peygamberimize(s.a.v.) yiyecek götürüyordu.[58] Peygamberimiz(s.a.v.) Mekke'ye indiğinde evine gitmeden evvel mutlaka Kâbe'yi tavaf ediyordu.

Hira'da geçirdiği süre boyunca Resulullah(s.a.v.), hayret verici olağanüstü tecrübeler yaşamaya başladı. Gün içinde aynen gerçekleşen rüyalar görüyor, bazen kendisine selam verildiğini işitiyor ancak çevresinde ağaçlar ve taşlardan başka bir şey göremiyordu.[59] Peygamber Efendimizin yaşadığı bu tecrübeler bir anlamda indirilecek vahye ruhunu ve zihnini hazırlamıştı. Bir beşer olarak doğrudan melekle karşılaşmaya ve nübüvvetle müjdelenmeye güç yetiremeyeceğinden Hak Teâlâ belki de onu bu vakte hazırlıyordu.

OKUMA PARÇASI

"Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nı ziyaret etmiştim. Nur Dağı'nın pek tuhaf bir görünümü vardır. Dağ, uzakta olmasına rağmen kendisini kuşatan çok sayıda tepenin arasından hemen göze çarpar. Hira Mağarası, üst üste yığılmış kayalardan oluşmuş üç yanı kubbe biçiminde bir yapıya sahiptir. İçerisi, bir insanın ayakta durabileceği bir yükseklikte ve rahatça uzanıp yatacağı genişliktedir. Yine garip bir rastlantı sonucu, mağara içinde uzanıldığında yön Kâbe'ye doğru olmaktadır. Zemindeki kayalık oldukça düz olup küçük bir yatak yapmak için örtü serilebilir. Mağaranın girişinde oldukça yüksek bir açıklık vardır ve bu da insanı içeri girmeden önce kayalardan oluşan birkaç basamağı çıkmaya zorlar."

(Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s. 73.)

56 bk. Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 3.
57 Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 84, 105.
58 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr 20; Müslim, Fedâilu's-sahabe, 71.
59 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1, s. 249-250; bk. Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 3.

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Asıl ismi ..... olan Peygamberimizin(s.a.v.) dedesi, kendisine sonradan verilen Abdülmuttalib adıyla tanınır.
2. Hz. Peygamber'in yaygın olarak kullanılan isimlerinden olan ....., "seçilmiş" anlamına gelmektedir.
3. Peygamberimizin(s.a.v.) sütannesi Halime ..... kabilesine mensuptur.
4. Peygamberimiz(s.a.v.) altı yaşlarındayken annesi Âmine ve ..... ile birlikte Medine'deki akrabalarını ziyarete gitmişti.
5. Cahiliye Dönemi'nde Hz. Hatice'ye iffetinden dolayı ..... denilirdi.
6. Hz. Peygamber'in dâhil olmaktan onur duyduğu, haksızlıklarla mücadele amacı taşıyan oluşuma ..... adı verilmiştir.

B. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

7. Peygamberimizin(s.a.v.) büyük dedelerinden Hâşim'i Mekke halkı nezdinde değerli kılan faaliyetleri nelerdir?

.....
.....

8. Cahiliye Dönemi Araplarının çocuklarını sütannelere verme sebepleri nelerdir?

.....
.....

9. Peygamberimizin(s.a.v.) ticari hayattaki dürüstlüğünü bir örnekle açıklayınız.

.....
.....

10. Hz. Peygamber, Allah'ın(c.c.) kendisine Hz. Hatice'den daha hayırlısını vermediğini söylemiştir. Hz. Hatice'nin bu övgüye mazhar olmasını sağlayan davranışları nelerdir?

.....
.....

11. Hz. Peygamber'in Hira'da inzivaya çekilmeye başlamasında etkili olan faktörler nelerdir?

.....
.....

12. Hz. Muhammed'in(s.a.v.) Hira'da geçirdiği süre boyunca tecrübe ettiği olağanüstü durumlar nelerdir?

.....
.....

13. Peygamber Efendimizin nübüvvet öncesi sahip olduğu ahlaki özellikler nelerdir?

.....

.....

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

14. "Peygamberimizin(s.a.v.) dedelerinden ve kendi döneminde Mekke'nin önde gelen kişilerindendir. Ebrehe'den yüzyıllar önce Kâbe'yi yıkmak maksadıyla Mekke'ye gelen Yemen kralı Hassân b. Abdulkülâl'in ordusunu bozguna uğratarak Kâbe'yi korumuştur."

Yukarıdaki paragrafta tanıtılan kişi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kusay b. Kilab
B) Abdülmuttalib b. Hâşim
C) Fihr b. Mâlik
D) Nadr b. Kinane
E) Hâşim b. Abdümenaf

15. Peygamber Efendimizin annesinin ve babasının kabileleri aşağıdaki şıklardan hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Zühreoğulları-Hâşimoğulları
B) Hâşimoğulları-Sa'doğulları
C) Sa'doğulları-Neccaroğulları
D) Zühreoğulları-Sa'doğulları
E) Neccaroğulları-Hâşimoğulları

16. "Ebu Talib on iki yaşında olan Peygamberimizi(s.a.v.) de yanına alarak Şam'a giden bir ticaret kervanına katılmış ancak Busra'da konakladıkları sırada Şam'a gitmekten vazgeçip mallarını orada satarak Mekke'ye dönmüştür."

Ebu Talib'i Şam'a gitmekten vazgeçiren sebep aşağıdakilerden hangisidir?

A) Peygamberimizin(s.a.v.) Mekke'ye dönmek için ısrar etmesi
B) Ebu Talib'in yola devam edemeyecek şekilde rahatsızlanması
C) Kervandakilerle Ebu Talib arasında bir tartışma yaşanması
D) Ebu Talib'in Şam'daki Yahudilerin yeğenine zarar vermesinden çekinmesi
E) Şam'a giden yolda eşkıya tehlikesi olması

17. Peygamberimizin(s.a.v.) çocukluk yılları ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Peygamberimiz(s.a.v.) dört yıl kadar sütannesinin yanında yaşamıştır.
B) Peygamberimiz(s.a.v.) çocukken yüzme öğrenmiştir.
C) Dedesi Peygamberimizle(s.a.v.) özel olarak ilgilenmiştir.
D) Peygamberimiz(s.a.v.) çocukluğunda çobanlık yapmıştır.
E) Peygamberimiz(s.a.v.) dört yaşından itibaren amcası ile yaşamaya başlamıştır.

18. Zengin bir hanım olan Hz. Hatice kendisine yapılan pek çok evlilik teklifini geri çevirdiği hâlde Hz. Muhammed'e(s.a.v.) kendisi evlilik teklif etmiştir.

Hz. Hatice'nin bu kararında Hz. Muhammed'in(s.a.v.) aşağıdaki özelliklerinden hangisi etkili olmuştur?

A) Zengin biri olması
B) Güzel ahlâklı olması
C) Peygamber olması
D) Soylu olması
E) Çok zeki olması

19. "Hz. Peygamber; ev halkına işlerinde yardım eder, söküğünü kendi diker, ayakkabısını tamir eder, ezanı duyunca da mescide giderdi." (Buhârî, Nafakât, 8.)

Hadise göre aşağıdaki ifadelerden hangisine ulaşılabilir?

A) Hz. Peygamber kimseye yük olmazdı.
B) Hz. Peygamber namaza teşvik ederdi.
C) Hz. Peygamber ailesiyle iştişare ederdi.
D) Hz. Peygamber bütün işlerini evde görürdü.
E) Hz. Peygamber emin sıfatıyla bilinirdi.

20. Peygamber Efendimizin hakemliği ile çözüme kavuşan Kâbe ile ilgili problem aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kâbe'nin ne zaman tamir edileceği
B) Kâbe'nin tamiri için gerekli malzemenin nereden alınacağı
C) Kâbe'nin tamiratına hangi kabilenin başlayacağı
D) Hacerülesved denilen taşı hangi kabilenin yerine yerleştireceği
E) Tamirat için gerekli masrafın nasıl karşılanacağı

21. Hz. Peygamber doğduğunda kendisini emziren Süveybe Hanım'a, sütannesi Halime Hanım'a ve dadısı Ümmü Eymen'e(r.a.) her zaman hürmet göstermiş, onları gözetip kollamıştır. Onun bu davranışı aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle ilgilidir?

A) Vefakâr olması
B) Güvenilir olması
C) Doğru sözlü olması
D) Kararlı olması
E) Cömert olması

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

"Hz. Peygamber'in çocukluğundan gençliğine, ticaret hayatından evlilik hayatına bireysel ilişkilerinden sosyal ilişkilerine kadar onun diğer insanlardan en önemli farkı dürüstlüğü, güvenilirliği gibi meziyetleriyle ahlaki yönden son derece mümtaz bir mevki elde etmesidir. O sahip olduğu ahlaki güzellikleriyle Mekke'de kendini topluma kabul ettirmiş saygın ve olgun bir şahsiyet olarak vicdanlardaki hak ettiği yeri almıştır. O, Mekke'deki itibarını mali, siyasi, askerî veya dinî yönüyle değil, tamamen ahlaki yönüyle hemen herkesçe kabul edilen güvenilir tutarlı şahsiyetiyle yükseltmiştir. O kadar ki onun bu ahlaki yönü yakın çevresi tarafından tasdik edilmesinde en önemli bir delil olarak görülecektir. Nitekim Mekkelilerin İslam'ı kabulünde onun getirmiş olduğu ve tebliğ ettiği mesajın içeriği kadar Hz. Peygamber'in kişiliğinin de rolü büyüktür. Hatta onun Cahiliye Dönemi'nde halk üzerinde bıraktığı bu olumlu imaj ve izlenimler onun Risalet Dönemi'ndeki konumunun belirlenmesinde de aynı öneme sahiptir. Bu nedenledir ki sahabenin peygamber telakkisinde onların Hz. Peygamber'in risalet öncesi seçkin kişiliğini biliyor tanıyor olmalarının da katkısı fevkalade mühimdir. Onun içindir ki ilk Müslümanların çoğunu daha çok onu yakından tanıyan eş ve dostları oluşturmuştur."

(Bünyamin Erul, Siret Tedkikleri, s. 48-49.)

22, 23, 24. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

22. Mekke toplumunda itibar sahibi olmak için gerekli görülen vasıflar ile Hz. Peygamber'in mevcut özelliklerini karşılaştırarak onun toplum nezdindeki konumunu açıklayınız.

.....
.....

23. Hz. Peygamber'in nübüvvet öncesi ahlaki özelliklerinin tebliğ sürecine katkısı nasıl olmuştur?

.....
.....

24. Metinden çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hz. Peygamber'in dürüstlüğü ve güvenilirliği onun tasdik edilmesinde etkili olmuştur.

B) Hz. Peygamber cahiliye toplumda saygın bir konuma sahipti.

C) İlk Müslümanların çoğunu Hz. Peygamber'i yakından tanıyan eş ve dostları oluşturmuştur.

D) Hz. Peygamber Cahiliye Dönemi'nde eminliği ile öne çıkmıştır.

E) Hz. Peygamber risalet öncesi mali ve siyasi yönden öne çıkan bir şahsiyetti.